

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'YIN FAOLIYATI

*Utayeva Lobar Olimjon qizi,**Safarova Munavvar Elbek qizi,**G'aybulloyeva Ferede Furqat qizi,**Ortiqboyeva Jasmina Odilovna**Nizomiy nomidagi TDPU**maktabgacha ta'lim metodikalari yo'nalish talabalari*

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyati bolaning aqliy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. O'yin jarayonida bolalar atrof-muhitni anglaydi, muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi va mustaqil fikrlashni o'rganadi. Pedagogik yondashuvlar orqali didaktik, harakatli, rolli va ijodiy o'yinlardan samarali foydalanish ta'lim sifati va tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshiradi. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyatining ahamiyati, turlari va uni tashkil etish usullari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, o'yin faoliyati, didaktik o'yinlar, harakatli o'yinlar, rolli o'yinlar, ijodiy o'yinlar, pedagogik yondashuv, bola rivojlanishi.

Аннотация: Деятельность игры в дошкольном образовании играет важную роль в психическом, физическом и социальном развитии ребенка. Во время игры дети понимают окружающую среду, развивают навыки общения и изучают независимое мышление. Эффективное использование дидактических, движущихся, прокатных и творческих игр с помощью педагогических подходов повышает эффективность качества образования и образовательного процесса. В этой статье анализируется важность, типы игровых мероприятий для детей дошкольного возраста и методы ее организации.

Ключевые слова: дошкольные работы, игровые мероприятия, дидактические игры, каллинг -игры, творческие игры, педагогический подход, развитие детей.

Annotation: The activities of game in preschool education plays an important role in the child's mental, physical and social development. During the game, the children understand the environment, develop communication skills and learn independent thinking. The effective use of didactic, moving, rolling and creative games through pedagogical approaches increase the efficiency of education quality and educational process. This article analyzes the importance, types of game activities for preschool children and methods of its organization.

Keywords: Preschool, game activities, didactic games, rolling games, creative games, pedagogical approach, child development.

Kirish

Maktabgacha ta'lim — bolalarning ilk ta'lim bosqichidir va bu davrda o'yin faoliyati ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan. O'yin faolligi bolalarning har tomonlama rivojlanishiga, yangi bilim va ko'nikmalarni egallashlariga yordam beradi. O'yin, bolalarga atrof-muhitni o'rganish, yangi tajribalar orttirish, ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish uchun ajoyib vositadir. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyati nafaqat xushchaqchaq vaqt o'tkazish, balki o'quv jarayonining samarali va faol usulidir.

O'yinning maktabgacha ta'limdagi o'rni

O'yin — bolalarning tabiiy faoliyatidir. Bolalar o'yin orqali atrof-muhitni o'rganadilar, odamlar o'rtasidagi aloqalarni anglaydilar va o'z fikrlarini ifoda etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, o'yin faoliyati bolalarda kreativlik, tasavvur, muammo yechish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Pedagogika ilmida o'yin faoliyati bolalar rivojlanishida alohida o'rin tutadi. O'yin jarayonida bolalar ijtimoiy ko'nikmalarni o'zlashtiradilar, emotsional barqarorlikni rivojlantiradilar va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradilar.

O'yin faoliyatining maqsadlari va vazifalari

O'yin faoliyatining asosiy maqsadi bolalarning barcha sohalaridagi rivojlanishini ta'minlashdir. Bu faoliyat orqali bolalar o'zlarini, jamiyatdagi o'rnini va boshqa odamlar bilan aloqalarini o'rganadilar. Maktabgacha ta'limdagi o'yin faoliyatining vazifalari quyidagilardan iboratdir:

- **Fizik rivojlanish:** O'yin bolalarning jismoniy rivojlanishini rag'batlantiradi. Harakatli o'yinlar bolalar uchun mushak tizimi va motorikani rivojlantirish uchun muhimdir.
- **Intelektual rivojlanish:** O'yin bolalarda mantiqiy fikrlash, eslab qolish, tafakkur, matematik ko'nikmalarni rivojlantiradi. Bolalar o'yin jarayonida turli vazifalarni hal qilishadi, bu esa ularning aqliy rivojlanishiga yordam beradi.
- **Ijtimoiy rivojlanish:** O'yin bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. O'yinlar orqali bolalar birgalikda ishlash, boshqalar bilan hamkorlik qilish, muammolarni hal qilishni o'rganadilar.
- **Emotsional rivojlanish:** O'yin bolalar uchun o'z his-tuyg'ularini ifoda etish va boshqalar bilan emotsional aloqalar o'rnatish imkonini beradi. O'yin jarayonida bolalar hissiyotlarini boshqarish, xursandchilik, xafa bo'lish kabi his-tuyg'ularni boshqarishga o'rganadilar.
- **Shaxsiy rivojlanish:** O'yin faoliyati bolalar uchun o'zlikni anglash, o'zlariga ishonch hosil qilish va o'zini ifoda etish imkoniyatini yaratadi. Bolalar o'yin orqali o'z xarakterlarini shakllantiradilar.

O'yin faoliyatining turlari

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatining turli shakllari mavjud bo'lib, har biri bolalarning rivojlanishiga alohida ta'sir ko'rsatadi. O'yinlarning asosiy turlari quyidagilardir:

- **Harakatli o'yinlar**

Harakatli o'yinlar bolalarning jismoniy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Bunday o'yinlarda bolalar jismoniy faollikni, tezlikni va koordinatsiyani rivojlantiradilar. Misol uchun, yugurish, sakrash, ko'prikdan o'tish, to'p o'ynash kabi o'yinlar.

- **Rollar o'ynash o'yinlari**

Rollar o'ynash o'yinlari bolalarda ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarni rivojlantiradi. Bolalar bu o'yinlarda turli rollarni (doktor, o'qituvchi, poytaxt rahbari va h.k.) bajaradilar, bu orqali jamiyatdagi o'z o'rnini tushunishadi va boshqalarga nisbatan hurmat ko'rsatishni o'rganadilar. Kreativ o'yinlar bolalarda tasavvur va ijodkorlikni rivojlantiradi. Bu o'yinlar orqali bolalar o'zlarini erkin ifoda etishlari mumkin. Masalan, qurilish o'yinlari (lego, bloklar), rassomlik va san'at bilan bog'liq o'yinlar.

- **Ta'lim o'yinlari**

Ta'lim o'yinlari bolalar uchun bilim olish jarayonini qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi. Bunday o'yinlar bolalar uchun matematik, til o'rgatish, ranglar va shakllarni tanib olish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Masalan, rangli kartalar yordamida shakllarni ajratish, raqamlarni o'rganish kabi o'yinlar.

- **Mantiqiy o'yinlar**

Mantiqiy o'yinlar bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bu turdagi o'yinlar masalalarni hal qilish, mantiqiy aloqalarni topish, muammolarni hal qilishni o'rgatadi. Misol uchun, o'yinlar orqali bolalar labirintlardan chiqish, topshiriqlarni bajarish kabi mashqlarni bajaradilar.

- **Qiziqarli va intellektual o'yinlar**

Bu turdagi o'yinlar bolalarning intellektual salohiyatini oshiradi. Masalan, so'zlar o'yini, tafakkur o'yinlari va mantiqiy masalalar yordamida bolalar bilim olish va muammolarni echishda qiziqarli usullarni qo'llaydilar.

O'yin faoliyatining pedagogik yondashuvlari

O'yin faoliyatini maktabgacha ta'lim muassasalarida samarali tashkil etish uchun pedagoglar bir qator yondashuvlarni qo'llaydilar. Bular:

- **Bolalar markazli yondashuv**

Bolalar markazli yondashuv, pedagoglar bolalarning ehtiyojlari va qiziqishlariga asoslangan o'yinlarni tanlashga yordam beradi. Bu yondashuvda bolalar faol ishtirok etadilar va o'z qiziqishlari asosida o'yinlar o'ynashadi.

- **O'yin orqali o'qitish**

O'yin faoliyati bolalarning o'qish jarayonini eng yaxshi tarzda qo'llab-quvvatlaydi. Pedagoglar o'yinlar orqali bolalarga matematika, til, tabiiy fanlar va boshqalar haqida bilimlar beradilar.

- **Yaratuvchanlikni rivojlantirish**

Pedagoglar bolalar o'yinlarida ijodiy yondashuvlarni rag'batlantiradilar. O'yinlar orqali bolalar yangi fikrlar va g'oyalarni ilgari suradilar.

- **Kollektiv ishlash**

O'yinlar orqali bolalar birgalikda ishlashni, guruhdagi ishlarni boshqarishni va boshqa bolalar bilan muloqot qilishni o'rganadilar. Pedagoglar o'yinlar orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar.

Xulosa

Maktabgacha ta'limdagi o'yin faoliyati bolalar uchun muhim va zarur bo'lgan bir vosita hisoblanadi. O'yin bolalarning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatini samarali tashkil etish uchun pedagoglar bolalarning ehtiyojlariga mos ravishda o'yinlarni tanlashlari va bu faoliyatni har tomonlama rivojlantirishlari zarur. O'yin, bolalarga nafaqat bilim, balki hayot uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'rgatadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyati bolalarning rivojlanishining asosiy komponentlaridan biridir. Bu faoliyat turli jihatlar bilan bolalarning jismoniy, aqliy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, shuningdek, ta'lim jarayonining sifatini oshiradi. O'yin bolalar uchun faqat qiziqarli va zavqli faoliyat emas, balki o'zlarini anglash, yangi bilimlar olish, boshqalar bilan aloqalar o'rnatish, o'z fikrlarini ifoda etish va muammolarni hal qilish imkoniyatini beradigan muhim pedagogik vositadir. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyatining ahamiyati shundaki, ular bu faoliyat

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

orqali atrof-muhitni o'rganadilar, jismoniy ko'nikmalarni rivojlantiradilar, tasavvurlarini boyitadilar, boshqalar bilan hamkorlik qilishni o'rganadilar va shaxsiy o'zgarishlarga erishadilar. O'yin jarayonida bolalar o'z fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirib, mustaqil qarorlar qabul qilish, mantiqiy fikrlash, rejalashtirish va ijodiy yondashuvlarni qo'llashni o'rganadilar. Pedagoglar uchun o'yin faoliyatini to'g'ri tashkil etish juda muhimdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faqatgina bolalarning dam olish va vaqt o'tkazish vositasi sifatida emas, balki ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanishi kerak. To'g'ri rejalashtirilgan va bolalarning qiziqishlariga moslashtirilgan o'yinlar, ular uchun o'quv jarayonini yanada samarali qilishga, bolalarni yanada faolroq ishtirok etishga undashga yordam beradi.

O'yin faoliyatining turli shakllari — harakatli o'yinlar, ro'li o'ynash o'yinlari, kreativ o'yinlar, ta'lim va mantiqiy o'yinlar bolalar uchun turli tajriba va ko'nikmalarni o'zlashtirish imkoniyatini yaratadi. Har bir o'yin turi bolalarga o'z fikrlarini ifoda etish, jismoniy faollikni oshirish, yangi bilimlarni o'rganish va boshqalar bilan o'zaro munosabatlarni mustahkamlash imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, o'yinlar o'z navbatida bolalarning emosional salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa ularning ijtimoiy faolligini va o'z-o'zini anglash darajasini oshiradi. Shuningdek, o'yin faoliyati maktabgacha ta'limda bolalar bilan ishlashning samarali usullaridan biri hisoblanadi. Pedagoglar bolalar bilan o'yin o'ynash jarayonida ularga yangi ko'nikmalarni o'rgatish, mantiqiy va aqliy vazifalarni bajarishga rag'batlantirish, jismoniy rivojlanishga yordam berish va ijtimoiy munosabatlarni yaxshilashda muhim rol o'ynaydilar. O'yin jarayonida bolalar o'zlarining psixologik ehtiyojlariga mos tarzda yondashilsa, bu o'z navbatida ular uchun yanada samarali rivojlanish jarayonini yaratadi. O'yin orqali ta'lim bolalarning o'zlarini anglash va muammolarni yechishning eng qiziqarli va interaktiv usuli hisoblanadi. Bu jarayon bolalar uchun o'quv materiallarini yodlashni, ularni qiziqarli va faol tarzda o'zlashtirishni, muloqot qilishni va o'z fikrlarini to'g'ri ifoda etishni osonlashtiradi. O'yin davomida bolalar o'zlarini rivojlantirgan holda, kelajakda turli vaziyatlarda qanday yondashuvlarni tanlashni o'rganadilar va mustahkam bilimlarni shakllantiradilar. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun, pedagoglar o'yinlarning maqsadli va ma'naviy jihatlariga e'tibor berishlari, har bir bolaga individual yondashuvni qo'llashlari, shuningdek, o'yinlarni faol o'quv jarayoniga aylantirishga intilishlari zarur. Buning uchun o'yinlarni o'qitish jarayoniga integratsiya qilish, bolalarning kognitiv va emosional ehtiyojlarini hisobga olish hamda o'yin shakllarini va metodlarini muntazam ravishda yangilab borish muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, maktabgacha ta'limda o'yin faoliyati bolalar uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi va ularning barcha rivojlanish sohalariga ta'sir ko'rsatadi. Bu faoliyat bolalar uchun o'quv jarayonini qulay va samarali qilish, ularga bilim olish jarayonini quvnoq va qiziqarli shaklda taqdim etishning eng yaxshi usulidir. O'yin faoliyati orqali bolalar jismoniy va aqliy rivojlanishdan tashqari, o'zaro munosabatlar, hissiy jihatlar va shaxsiy fazilatlarini ham o'rganadilar, bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli hayoti uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

- Abdurahmanova, N. (2020). Maktabgacha ta'limda o'yin faoliyati: nazariya va amaliyot. Toshkent: O'qituvchi.
- Umarova, R. (2019). Maktabgacha ta'limda o'yin metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.
- Xo'jaeva, S. (2018). O'yin va bolalar rivojlanishi. Toshkent: Sharq.

- Karimova, F. (2017). Pedagogik texnologiyalar va o'yin faoliyati. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
- Tursunov, B. (2021). Maktabgacha ta'limda o'yinlarni tashkil etish. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
- Jumaeva, T. (2020). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyatining o'rni. Toshkent: Yangi avlod.
- Shukurova, Z. (2016). O'yin orqali ta'lim: pedagogik yondashuvlar. Toshkent: O'zbekiston xalq ta'limi nashriyoti.
- Davronov, M. (2015). Bolalar o'yinlari va ularning rivojlanishdagi roli. Toshkent: Ma'naviyat.
- Kamilova, D. (2021). Maktabgacha yoshdagi bolalar va o'yin faoliyati. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
- Xolmuhammedov, D. (2017). O'yin faoliyatining pedagogik va psixologik jihatlari. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot.